

PROFESOR MICHAŁ ĆWIRKO-GODYCKI

Dnia 20 IX 1980 r. zmarł w Poznaniu w wieku 79 lat prof. dr habilitowany Michał Ćwirko-Godycki, lekarz i antropolog, były rektor Wyższej Szkoły Wychowania Fizycznego w Poznaniu, były kierownik Katedry Antropologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz były redaktor naczelny „Przeglądu Antropologicznego”.

Zmarły, prowadzący wielokierunkową działalność naukową, wiele uwagi poświęcił także archeologii. Jeszcze w trakcie swych studiów uniwersyteckich zaliczył wykłady prowadzone przez prof. Józefa Kostrzewskiego, a wybrany w 1926 r. do Komisji Antropologii i Prehistorii Polskiej Akademii Umiejętności, po jej podziale w 1938 r. na odrębne komisje (Komisję Antropologiczną i Komisję Prehistoryczną), był członkiem również tej ostatniej. W latach 1925-1929 zbadał wspólnie z innym antropologiem a swoim mistrzem, prof. Adamem Wrzoskiem, oraz przy współpracy z archeologiem, dr Aleksandrą Karpińską, jedno z większych znanych cmentarzyisk ciałopalnych ludności kultury łużyckiej w Laskach, gm. Trzcinica w woj. kaliskim. Wyniki owych badań — aczkolwiek fragmentaryczne — przedstawił głównie przy współautorstwie prof. A. Wrzoska w kilkunastu pu-

blikacjach, referował je także na międzynarodowych kongresach antropologicznych w Amsterdamie w 1927 r. oraz w Coimbrze i Porto w 1930 r. Wprawdzie cząstkowe udostępnianie wyników badań owego cmentarzyska powodowało pojawianie się uwag krytycznych, jednakże do tej pory są one jedynymi — a tym samym bardzo cennymi — informacjami odnoszącymi się do owego niezwykle interesującego obiektu. Warto przy tym podnieść i to, że prace wykopaliskowe w Laskach stanowiły dla obu antropologów poligon doświadczalny w zakresie badań przepalonych kości ludzkich, których to badań byli pionierami nie tylko w nauce polskiej, lecz i światowej. Jak wiadomo, badania te bardzo się rozpowszechniły szczególnie w ostatnim ćwierćwieczu, przynosząc wiele wyników niezmiernie istotnych dla poznania społeczeństw pradziejowych.

Poza wykopaliskami w Laskach Zmarły brał w latach 1932-1935 udział (wraz z prof. Adamem Wrzosem i prof. Zygmuntem Zakrzewskim) w badaniach rozległego wczesnośredniowiecznego cmentarzyska na Ostrowie Lednickim (Lednogóra, gm. Łubowo w woj. poznańskim), którym również poświęcił kilka publikacji sprawozdawczych, materiałowych oraz syntetycznych. Opracował szkielety znalezione w jednym z kurhanów ludności kultury unietyckiej w Łękach Małych, gm. Kamieniec w woj. poznańskim, był także organizatorem sesji naukowej pt. „Metody, wyniki i konsekwencje badań kości z grobów ciepłopalnych” odbytej w 1972 r. na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, pierwszego tego rodzaju spotkania naukowego w Polsce, które zgromadziło licznych badaczy, przede wszystkim antropologów i archeologów, a ponadto także zoologów.

Wypada zatem stwierdzić, że nie ograniczając swoich zainteresowań do spraw medycyny i antropologii, profesor Michał Ćwirko-Godycki w znaczącym stopniu przyczynił się do rozwoju współpracy antropologii i archeologii, do poszerzenia problematyki badań archeologicznych, zwłaszcza dzięki wykazaniu wraz z prof. Adamem Wrzosem, swoim nauczycielem, możliwości naukowego wykorzystywania kostnej zawartości pradziejowych grobów ciepłopalnych. W tym też upatruję główną przyczynę pamięci, jaką archeologowie winni zachować po profesorze Michał Ćwirko-Godyckim.

Publikacje profesora Michała Ćwirko-Godyckiego związane z archeologią

- 1 — *Le cimetière de Laski (Pologne) âge du bronze*, [w:] *Institut International d'Anthropologie. IIIe Session. Amsterdam 20-29 Septembre 1927*, Paris 1928, s. 372-374 (z A. Wrzosem);
- 2 — *Eclats de silex taillés des sépultures de l'âge du bronze en Pologne*, tamże, s. 374-376 (z A. Wrzosem);
- 3 — *Objets en os trouvés dans les tombes lusaciennes de Laski (Pologne)*, [w:] *XVe Congrès International d'Anthropologie et d'Archéologie préhistorique, IVe Session de l'Institut International d'Anthropologie. Portugal 21-30 Septembre 1930*, Paris 1931, s. 428-431 (z A. Wrzosem);
- 4 — *Hachets trouvés dans les tombes du cimetière de Laski (Pologne)*, tamże, s. 431-433 (z A. Wrzosem);
- 5 — *Ornementation des poteries funéraires du cimetière de Laski*, tamże, s. 434-441 (z A. Karpińską);
- 6 — *Cimetière de la culture lusace à Laski (Pologne)*, „*Revue Anthropologique*”, t. 42: 1932, s. 306-317 (z A. Wrzosem);
- 7 — *Religia w początkach prehistorii*, „*Roczniki Misjologiczne*”, t. 5: 1932-1933, nadbitka ss. 16;
- 8 — *Szkielet ciężarnej niewiasty z X wieku wykopany na Ostrowie Lednickim*, „*Przegląd Antropologiczny*”, t. 7: 1933, s. 56-60 (z A. Wrzosem);
- 9 — *Wiadomość o pracach wykopaliskowych na Ostrowie Lednickim w 1933 r.*, tamże, s. 61-62 (z A. Wrzosem);
- 10 — *Grzechotki w grobach łużyckich z cmentarzyska w Laskach powiatu kepińskiego*, „*Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności*”, t. 38: 1933, s. 28 (z A. Wrzosem);
- 11 — *Prace wykopaliskowe na Ostrowie Lednickim w 1934 r.*, „*Przegląd Antropologiczny*”, t. 8: 1934, s. 170-173 (z A. Wrzosem);
- 12 — *Stan organizacji Muzeum Archeologiczno-Antropologicznego im. Rektora Heliodora Świącickiego*, tamże, t. 10: 1936, s. 119-121;

- 13 — *Cmentarzysko kultury łużyckiej w Laskach w powiecie kępińskim*, tamże, t. 11: 1937, s. 39-50 (z A. Wrzoskiem);
- 14 — *Przedmioty z kości znalezione w grobach kultury łużyckiej na cmentarzysku w Laskach w powiecie kępińskim*, tamże, s. 73-85 (z A. Wrzoskiem);
- 15 — *Przedmioty z kamienia znalezione na cmentarzysku łużyckim w Laskach w powiecie kępińskim*, tamże, t. 12: 1938, s. 613-631 (z A. Wrzoskiem);
- 16 — *Grzechotki z grobów cmentarzyska łużyckiego w Laskach w powiecie kępińskim*, „Światowit”, t. 17: 1938, s. 171-254 (z A. Wrzoskiem);
- 17 — *Ossa Polonica. Wczesnośredniowieczne cmentarzysko na Ostrowie Lednickim*, Wrocław 1956, ss. 82;
- 18 — *Dolmeny południowej Francji*, „Człowiek w Czasie i Przestrzeni”, R. 3: 1960, s. 161-164;
- 19 — *Kości z grobów ciałopalnych kultury łużyckiej cmentarzyska w Laskach pow. kępińskiego*, „Przegląd Antropologiczny”, t. 28: 1962, z. 2, s. 3-41 (z A. Wrzoskiem);
- 20 — *Mapa cmentarzyska kultury łużyckiej w Laskach, pow. Kępno*, „Fontes Archaeologici Posnanienses”, t. 14: 1963, s. 178-180;
- 21 — *Szkielety w kurhanie IV w Łękach Małych, pow. Kościan*, tamże, t. 19: 1968, s. 32-35;
- 22 — *Przemówienie wstępne do sesji pt. Metody, wyniki i konsekwencje badań kości z grobów ciałopalnych*, [w:] *Metody, wyniki i konsekwencje badań kości z grobów ciałopalnych*, Poznań 1974, s. 3-5;
- 23 — *Podsumowanie i zamknięcie sesji*, tamże, s. 143-144;
- 24 — *Ludność pochowana na cmentarzysku Ostrowa Lednickiego pod względem metrycznym z uwzględnieniem zmienności cech oraz objawów patologicznych na kościach*, cz. I, „Przegląd Antropologiczny”, t. 43: 1977, s. 3-36; cz. II, tamże, s. 203-243; cz. III, tamże, t. 44: 1978, s. 221-239 (z I. Swedborg).

Tadeusz Malinowski

